

آشنایی با واحد مدیریت و کاهش خطر بلایا

مقدمه

جمهوری اسلامی ایران در معرض انواع مخاطرات طبیعی و انسان ساخت قرار دارد. سطح خطر ایران در خصوص فقط مخاطرات طبیعی بر اساس تعداد موارد فوت طی ۴ دهه اخیر ۸ از ۱۰ برآورد می شود و حاصل آن بیش از ۱۰۰ هزار کشته بوده است. مسئله مدیریت و کاهش خطر بلایا همواره موضوعی چالش برانگیز در نظام سلامت کشور بوده است. علیرغم تلاش های گسترده ای که در این راستا در گذشته انجام شده است، با عنایت به اسناد راهبردی همچون قطعنامه هیوگوکه در راستای مدیریت کارآمد تر بلایا و کاهش خطر مخاطرات در سطح بین المللی تنظیم شده است و همچنین اسناد بالادستی کشور همچون اساسنامه سازمانهای مدیریت بحران و پدافند غیرعامل، برنامه پنجم توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و سند چشم انداز ایران ۱۴۰۴، باید واقع بینانه اذعان داشت که وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نیازمند اقداماتی بنیادین به منظور ارتقای سامانه مدیریت و کاهش خطر بلایا است.

اثرات سوء بلایا بر سلامتی ایرانیان در یک سال

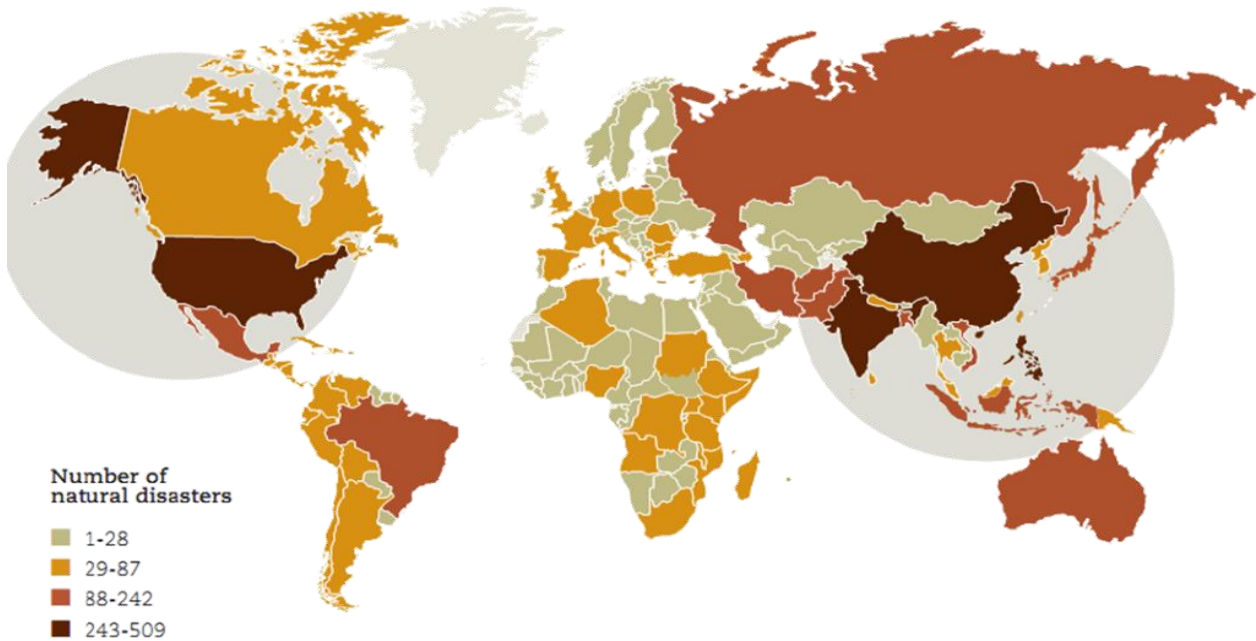
تعداد	پیامد
۲۵۰	وقوع مخاطره طبیعی
۳۰۰۰ نفر	مرگ
۹۰۰۰ نفر	مصدوم
حداقل ۸ میلیارد تومان	بار اقتصادی "فقط مصدومین فیزیکی"

مرکز بهداشت شرق تهران

تعداد بلیه گزارش شده - ۱۹۹۴ تا ۲۰۱۳

مدیریت و کاهش خطر بلایا در نظام سلامت را می توان بدینگونه تعریف کرد:

"مدیریت و کاهش خطر بلایا در نظام سلامت فرآیندی است منظم به منظور بهره مندی حداکثری از ظرفیت های سازمانی، اجرایی و مهارتی نظام سلامت با هدف به حداقل رساندن پیامدهای سوء سلامتی مخاطرات طبیعی و انسان ساخت در سطح جامعه و تسهیلات و منابع بهداشتی درمانی از طریق پیشگیری از مخاطرات و کاهش آسیب، ارتقای آمادگی، پاسخ به موقع و بازیابی با رویکرد توسعه پایدار".

آیا مدیریت و کاهش خطر بلایا در نظام سلامت نیاز به تقویت و توسعه دارد؟

درس آموخته ها در بلایا

۱. آسیب پذیری شدید تسهیلات بهداشتی
 ۲. کمبود تجهیزات و سیستم های اطلاعاتی
 ۳. فعالیت ها بر اساس برنامه عملیاتی پاسخ به شرایط اضطراری انجام نمی شود
 ۴. عدم استفاده از تکنولوژیهای جدید در مدیریت اطلاعات در زمان فاز پاسخ
 ۵. عدم وجود ابزار، روش و مکانیسم های ارزیابی اثربخشی و کارآیی فاز پاسخ. بنابراین همه افراد راضی به نظر می رسند.
 ۶. رویکرد پیش فعال نظام سلامت به مدیریت خطر بلایای جامعه محور وجود ندارد.
 ۷. عدم توجه به برنامه های جامعه محور مدیریت بلایا در نظام سلامت
۸. نظام سلامت آسیب پذیری و آمادگی را نه در تسهیلات بهداشتی و نه در جامعه مورد پایش قرار نمی دهد.

ادغام مدیریت خطر بلایا در نظام شبکه

سیر ایجاد سامانه های مدیریت بلایا در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تاکنون را می توان به چهار دوره مشخص تقسیم کرد:

- دوره اول: بهداشت محیط
- دوره دوم: دبیرخانه معاونت سلامت
- دوره سوم: اورژانس ۱۱۵
- دوره چهارم: دوره حاضر (تلاش برای توسعه متوازن)

مرکز بهداشت شرق تهران

دوره چهارم: در سال ۱۳۸۹ معاونت سلامت وزارت بهداشت مجدداً به دو معاونت بهداشت و معاونت درمان تفکیک شد. متعاقب این امر مرکز مدیریت حوادث و فوریت‌های پزشکی بعنوان زیرمجموعه معاونت درمان تعریف شد و ریاست مرکز بعنوان دبیر کارگروه بهداشت و درمان در حوادث غیرمترقبه و کمیته پدافند غیرعامل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تعیین گردید. در معاونت بهداشت نیز واحدی با عنوان مدیریت و کاهش خطر بلایا شکل گرفت که دبیری کمیته بهداشت کارگروه را برعهده دارد. کمیته‌های متناظر نیز در سایر معاونت‌های وزارت تشکیل شدند. دبیری کارگروه در سطح دانشگاه‌های علوم پزشکی کماکان برعهده رؤسای مراکز مدیریت حوادث و فوریت‌های پزشکی گذارده شد و در سطح معاونت‌های بهداشت یکی از مدیران یا کارشناسان بعنوان هماهنگ کننده مدیریت و کاهش خطر بلایا معرفی شدند.

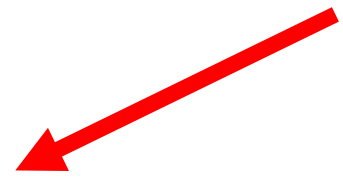
ساختار دفتر مدیریت و کاهش خطر بلایا:

برنامه تحول نظام سلامت

اکنون که برنامه تحول نظام سلامت در سطح کشور در حال اجرا می باشد یکی از برنامه های آن برنامه سلامت در بلایای طبیعی و انسان ساخت می باشد. شایسته است نظام سلامت از آمادگی لازم برای پاسخ مناسب و در خور، به عوارض حوادث و بلایای طبیعی نیز برخوردار باشد.

برنامه تحول سلامت در حوزه بهداشت

اهداف واحد مدیریت و کاهش خطر بلایا:

اهداف کلان

ارتقای آمادگی و کاهش آسیب پذیری منابع و تسهیلات بهداشتی در برابر بلایا

ارتقای آمادگی و کاهش آسیب پذیری خانوار های ایرانی در برابر بلایا

شرح وظایف:

الف) قبل از وقوع بلایا (Mitigation and Preparedness)

- ارزیابی آسیب پذیری و آمادگی تسهیلات و منابع بهداشتی
- اجرای اقدامات کاهش آسیب پذیری و ارتقای آمادگی تسهیلات و منابع بهداشتی
- جلب مشارکت عمومی برای اجرای برنامه های سلامت-محور کاهش خطر بلایا
- آگاه سازی عمومی درباره راهکارهای ارزیابی و کاهش خطر بلایا
- تدوین برنامه پاسخ هماهنگ و موثر با مشارکت سایر بخش ها
- ذخیره سازی لوازم و ملزومات ارایه خدمت بهداشتی اولیه در فاز پاسخ

- استقرار فرآیند سامانه هشدار اولیه مخاطرات در تسهیلات بهداشتی
- اجرای برنامه های آموزش تخصصی برای مدیران و کارکنان بهداشتی
- اجرای تمرین های آمادگی بلایا در تسهیلات بهداشتی و جامعه

ب) در زمان وقوع بلایا (Response):

- ارزیابی سریع آسیب ها و نیازهای تسهیلات بهداشتی و جامعه
- ارزیابی مستمر نیاز های بهداشتی جمعیت آسیب دیده
- ارزیابی مراقبت های بهداشتی اولیه هماهنگ، به موقع و موثر
- پایش و ارزشیابی اثربخشی ارزیابی مراقبت های بهداشتی اولیه

ج) پس از وقوع بلایا (Recovery):

- تدوین برنامه بازیابی تسهیلات بهداشتی با رویکرد توسعه پایدار
- بازسازی تسهیلات و بازتوانی برنامه های بهداشتی آسیب دیده
- مشارکت در تدوین و اجرای بازتوانی روانی - اجتماعی جامعه
- پایش و ارزشیابی اقدامات فاز بازیابی بلایا

چشم انداز نظام سلامت در حوزه

دستاوردهای نظام سلامت طی سالهای اخیر در حوزه مدیریت عوارض ناشی از حوادث و بلایا بسیار چشمگیر بوده و در حال حاضر برخی برنامه های آن نه تنها در سطح منطقه که در سطح جهان به خوبی شناخته شده و مورد توجه صاحب نظران و سازمانهای بین المللی قرار گرفته است

مرکز بهداشت شرق تهران

برنامه های مدیریت و کاهش خطر بلایا

۱- برنامه ارزیابی و آموزش آمادگی خانوار در برابر بلایا DART

Disaster Assessment of Readiness and Training

۲- برنامه ارزیابی ایمنی و خطر بلایا SARA

Safety and Risk Assessment

۳- برنامه نظام مراقبت وقوع پیامدهای بلایا DSS

Disaster Surveillance System

۴- برنامه عملیات پاسخ نظام سلامت در بلایا و فوریت EOP

Emergency Operations Plan

۵- برنامه آسیب پذیری سازه ای و غیر سازه ای در واحدهای بهداشتی SNS

Structural and Nonstructural Safety

مرکز بهداشت شرق تهران

شکل ۱ - آمادگی عملکردی مراکز بهداشتی در برابر بلایا بر حسب دانشگاه، سال ۱۳۹۴
(دامنه امتیاز: حداقل ۰ ، حداکثر ۱۰۰)

